

Forfatter: Jacobsen, J. P.

Titel: Lyrik og prosa

Citation: Jacobsen, J. P.: "Lyrik og prosa", i Jacobsen, J. P.: *Lyrik og prosa*, udg. af Jørn Erslev Andersen ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 266. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-jacobjp08val-shoot-idm139992588706544.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Lyrik og prosa

Mogens og andre Noveller

Mogens

Trykt første gang i *Nyt dansk Maanedsskrift* III, 1872.

105

gammelgothiske Arabesker: middelalderlige, sammenslyngede ornament. - *Eliefolk*: if folketroen naturvæsener, boende i skoven. - *Konvolvulus*: snerle. - *Stente(n)*: overgang over gærde eller mur. - *Justitsraad(ens)*: titel i 4. el. 5. rangklasse inden for et system af i alt 9 rangklasser.

106

(Silke)shawl: sjal.

108

Zirat(er): prydelser. - *Brokfugle og Rypper*: hjejler og ryper.

109

Ridder Peder (...) Magelone: folkebog fra renæssancetiden; jf. *Danske Folkebøger fra 16. og 17. Aarhundrede VII*, 1918. - *Vigoleis med Guldhjulet*: folkebog; jf. *Danske Folkebøger V*, 1921. - *Skytten Bryde*: folkebog fra ca. 1700, *Ærens Tornevej for en Skytte navnlig Bryde*; if *Danske Folkebøger XIII*, 1936.

110

Visekone(r): solgte skillingsviser m.m. på markeder og på gaden. - *Oehlschläger, Schiller*: Adam Oe. (1779-1850), da. digter; Friedrich S. (1759-1805), ty. digter.

111

Slup: mindre, kutterlignende sejlskib.

112

Elisabeths Sang (...): Fra J.L. Heibergs skuespil *Elverhøi* (1828) II,7 (enten »Nu Løvsalen skygger« eller »Der vanker en Ridder«). - *Kour*: kur. - *affekteret*: påtaget. - *Etagère(n)*: møbel med flere hylder.

113

Kasteforskjel: rangorden.

114

Kongehusets Familieforbindinger: af Chr. IXs børn blev prins Vilhelm 1863 konge af Grækenland, prinsesse Alexandra 1863 gift med Prinsen af Wales (senere Edward VII) og prinsesse Dagmar 1866 gift med den senere zar Alexander III.

115

Bonden (...) til Babylon: ej identificeret som folkeeventyr; formentlig JPJs egen fiktion.

267

116

Arup Veile: ca. 15 km NØ for Thisted - *Veile*: lavvandet område el. inddæmmet eng, mose. - *Jannerup*: sogn ca. 10 km v. for Thisted. - *Davre*: morgenmåltid. - *læse fra Bords*: fremsige bøn efter måltidet.

117

Gratierne: se n.t.s. 90. - *Konsol(len)*: hylde, mindre bord el. skab under et spejl.

118

Doktoren til Fanden: jf. sagnet om dr. Faust(us), der forskriver sin sjæl til djævelen. - *Tylvt*: 12 stk.

119

Smollet: Tobias Smollett (1721-1771), eng. forfatter og læge.

121

Vexelbjælke(n): oppebærer i et hus de bjælker, der pga. forhindringer ikke kan føres helt igennem.

122

nebbre(de): (jy.) pille dun af slagtet fjerkræ. - *Langhalm*: lange, stive strå til fx tækning.

123

Hegnsmand(en): skovbetjent, der førte tilsyn med hegnet omkring skoven.

124

Tros: pak. - *Mønsted*: sogn ca. 15 km v. for Viborg.

125

Ridder af (...) Skikkelse: opr. et udtryk brugt om Don Quixote i den sp. forfatter Miguel de Cervantes Saavedras roman af samme navn (1605-1615).

126

Syringer: syrener.

127

gjøre (...) ad: holde af

128

Rødknæ(et): skræppeart. - *Fløi(ene)*: vejrhane. - *Herregaarden*: se nærmere SV III s. 332 f.

132

Kirkegrime(r): spøgelse el. nisse, der holder til i kirker. - *Hyldekvinden*: hyldeemor.

134

Dalum: en lokalitet af dette navn findes ikke i Thy.

136

Faun: guddom for mark og skov; satyr.

137

Reseda(duft): stærktduftende haveplante.

138

Toft: uopdyrket jordstykke ved gård.

Et Skud i Taagen

139

céladongrøn(ne): bleg- eller søgrøn; efter det faste navn på elskereren i fr. hyrderomaner. - *Skattering(er)* (schattering): nuance, skygge.

141

Nocturne: »natstykke«, kort, lyrisk-romantisk musikstykke.

145

Rosensblomme: rose.

146

Vognfadding(en): vognbunden med sider, for- og bagsmæk. - *hjærtesyg*: syg af beklemthed.

150

Lin: linned. - *Fjed*: fodspor.

To Verdener

Trykt første gang i *Nutiden*, 28. september 1879.

152

Salzach: biflod til Inn, der løber gennem Salzburg, hvor JPJ havde været på sin første udenlandsrejse i 1873. - *Brystning*: lavt muret rækværk.

268

153

Septembertoget til St. Barthelomä: på Bartholomæusdagen d. 24.8. (altså ikke i sept.) valfartedes til kirken S. Bartholomä ved Königssee ca. 15 km v. f. Salzburg. - *Rude*: lægeurt. - *Majsens Brandknuder*: skade i majsens. - *Tryllevaand(en)*: heksekost. - *Pligtstage*: stage til lodning af vanddybde.

155

Spaan: her nok: pind skåret af træ. - *Shawl*: sjal.

Fra Skitsebogen

Trykt første gang i *Ude og Hjemme V*, 1. jan. 1882. Optrykt 1882 i *Mogens og andre Noveller* med titlen »Der burde have været Roser«.

157

Fjerdingsvej: $\hat{A}^{\frac{1}{4}}$ mil. 1 mil = ca. 7,5 km. - *Kampagne*: fladt, åbent terræn. - *Acanthus*: se n.t.s. 90.

158

Guldspangede: pyntet med guldspænder. - *Proverbe*: kort skuespil i én akt med livlig dialog og med udgangspunkt i et ordsprog, en læresætning eller en livserfaring. Udfoldede karakterbeskrivelser og handlingsgange erstattes af genre- og detailbilleder. Ved Ludvig XIII's hof bestod opgaven for publikum i at gætte, hvilket ordsprog det givne proverb var inspireret af - *Tuf*: porøs vulkansk stenart. - *Porfyr*: bjergart med spredte krystaller.

159

heraldiske: heraldik er læren om våbenskjolde etc., hvori stiliserede blomster ofte forekommer. - *kyrads(agtig)*: harnisk.

160

Isaura, Rosamund og Donna Lisa: romanske (og romantiske) kvindenavne, især fra ital. renæssance.

Pesten i Bergamo

Trykt første gang i *Mogens og andre Noveller*.

163

Bergamo: ital. by 50 km NØ for Milano; omfatter en ældre del på bjergskrånningen og en yngre del ved foden af bjerget. - *Pesten*: »den sorte død«, epidemi, der i midten af det 14. årh. hærgede store dele af Europa; i sydlige lande gav den anledning til processioner af flagellanter, som øvede religiøst begrundet bod ved bl.a. selvpiskning. - *gik i Bjærg*: gik ned.

164

Tuber(s): blæseinstrumenter. - *Podesta*: ital. borgmester. - *Idag ville (...) dø!*: Es. 22, 13. - *der var ikke den Vej, de jo (...)*: der var ikke den vej, de ikke (...). - *Forkerthed*: perversitet. - *Nekromantia*: besværgelse, hvormed man troede at kunne kalde de døde op af graven for at få oplysning om fremtiden.

165

Miserere: således kaldes Salme 51 efter dens lat. (Vulgatas) begyndelsesord: »Miserere mei, Deus« (Gud, forbarm dig over mig). Bodssalmen bruges ofte i den katolske kirkes liturgi.

166

Brescia: by ca. 40 km SØ for Bergamo.

167

responderede: svarede på menighedens vegne som ved den katolske gudstjeneste. - *Sodoma*: 1. Mos. 19, 23-24. - *Samson (...)* *Søjler*: Dom. 16, 25-31.

269

168

Lod: 1/32 pund. - *Unze*: 2 lod.

169

de stødte ham ud (...) *dette Kors (...)*: Matth. 27, 31-40.

Fru Fønss

Trykt første gang i *Mogens og andre Noveller*.

171

Avignon (...) *Provence*: by og egn i SØ-Frankrig. - *Durance*: biflod til Rhône.

172

vatret: mønster i striber som på vand.

173

Vraa(er): afkrog. - *fyrge*: fyrre. - *Avnbøg*: træart, hvis ved minder om bøgens; udbredt i Frankrig.

174

Graasten(smur): kampesten. - *GaUCHo(en)*: sydamer. kvæghyrde. - *Mazeppa*: Ivan Mazepa (ca. 1630-1709), polsk-ukrainsk hærfører. - *Belfort*: by nær den østfr. grænse.

176

Vernet: formodentlig Claude Joseph V. (1714-1789), fr. maler kendt for sine sky- og himmelstudier.

177

Repps(gardinerne): stof med ribber.

178

Pampas(ryttere): store sletter i Sydamerika.

181

æske(de): bede indtrængende om.